

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۹۱۴۵۹

دانشگاه باقر العلوم

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم سیاسی

عنوان

امنیت ملی ایران از دیدگاه فقهای معاصر

استاد راهنما:

دکتر نجف لکزایی

استاد مشاور:

دکتر محمد ستوده

نگارنده:

رشید رکابیان

سال تحصیلی: ۱۳۸۵

۹۸۴۷۹

کتابخانه باقر العلوم
تاسیس ۱۳۸۷

۱۳۸۷ / ۳ / ۲۳

امنیت ملی ایران
از دیدگاه فقهای معاصر

تقدیم به روح مطہرہ

بی بی دو عالم

حضرت فاطمہ زہرا سلام اللہ علیہا

سپاس و امتنان

سپاس خدایی را که هرچه داریم از اوست.

در این جا از زحمات استاد گرانقدر جناب آقای حجة الاسلام والمسلمین دکتر لکزایی که الحق و الانصاف در تدوین این پایان نامه اینجانب را راهنمایی فرمودند و همچنین از جناب آقای دکتر ستوده که مشاوره این پژوهش را پذیرفتند و از نظریات ارزنده ایشان بهره برده ام قدردانی و تشکر می کنم.

همچنین از خانواده محترمه ام که اینجانب را در اتمام دوره تحصیلی ام همکاری کردند و سختی های زندگی را صبورانه تحمل کردند تشکر و قدردانی می نمایم.

چکیده پایان نامه

موضوع پایان نامه امنیت ملی ایران از دیدگاه فقهای معاصر می باشد. در تعریف امنیت گفته شد که امنیت توانایی یک ملت برای حفاظت از ارزش های داخلی در مقابل تهدیدات خارجی می باشد و امنیت به فردی، نظامی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و قضایی و اجتماعی تقسیم شد. پس از آن دو رویکرد حاکم بر روابط بین الملل را که همان رویکرد واقع گرایی و آرمان گرایی بود را به عنوان چارچوب نظری انتخاب شد.

ضمن ذکر مؤلفه های دو رویکرد که اساساً واقع گرایی بر قدرت و مبارزه تأکید داشت و آرمان گرایی بر صلح تأکید داشت به این نتیجه رسیدیم که رویکرد علماء رویکرد دیگری را می طلبد. در حیطه آمادگی نظامی معمولاً رویکرد علماء واقع گرایی بود و در عرصه عمل و همچنین در امنیت فرهنگی، اقتصادی و سیاسی رویکردشان آرمان گرایی بود..

در واقع پرسش اصلی پایان نامه این بوده است که فقهای معاصر شیعه در برقراری امنیت ملی ایران و رفع تهدیدات خارجی چه نقشی داشته اند؟ در طول پایان نامه و در دوره های مختلف تاریخی به این نتیجه رسیدیم که فقهای معاصر شیعه از طریق بیان مواضع و دیدگاه های خود نقش تعیین کننده ای در برقراری امنیت ملی ایران ایفا نمودند.

علمایی که در طول پایان نامه مورد بحث واقع شدند مرحوم محقق سبزواری، مرحوم میرزای شیرازی، مرحوم کاشف الغطا، مرحوم حاج ملاعلی کنی، مرحوم شیخ فضل الله نوری، مرحوم مدرس، مرحوم حاج آقا نورالله اصفهانی، مرحوم کاشانی و حضرت امام بودند.

کلیدواژه ها: امنیت، ایران، علماء، پیگانگان.

فهرست مطالب

۱	مقدمه: طرح تفصیلی تحقیق
۲	بیان مسأله
۳	علت انتخاب موضوع، اهمیت و فایده آن
۳	سابقه پژوهش
۳	سؤال اصلی پژوهش:
۳	فرضیه‌های پژوهش:
۴	سوالات فرعی پژوهش:
۴	نقطه تمرکز:
۴	پیش‌فرض‌های پژوهش:
۴	اهداف پژوهش:
۵	روش پژوهش:
۵	روش گردوری اطلاعات و داده‌ها:
۵	سازمان‌دهی پژوهش:
۶	فصل اول کلیات، مفاهیم و چهارچوب نظری
۷	مقدمه:
۸	گفتار اول: مفاهیم
۸	تعریف امنیت
۱۲	امنیت در اسلام
۱۲	امنیت ملی
۱۴	تهدیدات ملی
۱۶	منافع ملی
۱۷	مرجع امنیت
۱۸	مشقات امنیت
۱۹	امنیت فردی
۱۹	امنیت نظامی
۲۱	امنیت نظامی، نگاه جدید
۲۲	امنیت فرهنگی
۲۶	امنیت سیاسی
۲۸	امنیت اقتصادی
۳۰	امنیت قضایی
۳۰	امنیت مرزی
۳۲	امنیت اجتماعی

۳۴	گفتار دوم: چارچوب نظری
۳۴	رویکرد واقع‌گرایی
۳۵	مفروضات امنیتی واقع‌گرایی
۳۹	رویکرد ایده‌آلیستی (آرمان‌گرایی)
۴۰	مفروضات امنیتی ایده‌آلیستی
۴۱	انوع رویکرد آرمان‌گرایی
۴۱	نظم طبیعی لسه فرامنیتی
۴۱	رویکرد صلح دمکراتیک
۴۲	رویکرد امنیت نهادگر
۴۴	جمع‌بندی
۴۶	فصل دوم امنیت ملی ایران و فقهای شیعه تا پایان دوره ناصری؛ زمینه‌های تاریخی
۴۷	مقدمه
۴۸	پیشینه تاریخی
۵۲	گفتار اول: محقق سبزواری و امنیت ملی ایران
۵۳	امنیت اقتصادی
۵۳	الف: سامان‌دهی امور مالی
۵۴	ب: ضرورت گسترش تجارت
۵۶	امنیت نظامی و انتظامی
۶۰	گفتار دوم: علماء؛ شاهان قاجار و امنیت ملی ایران
۶۳	علمای شیعه و جنگ‌های ایران و روس و امنیت ملی ایران
۶۷	شیخ جعفر کاشف‌الغطاء، امنیت ملی ایران
۷۲	حاج ملاعلی کنی (۱۲۲۰ - ۱۳۰۶ ق) و امنیت ملی ایران
۷۴	حاج ملاعلی کنی و امنیت اقتصادی ایران
۷۵	میرزای شیرازی و امنیت ملی ایران
۸۳	جمع‌بندی
۸۵	فصل سوم امنیت ملی ایران و فقهای شیعه تا زوال قاجاریه
۸۶	مقدمه
۹۱	گفتار اول: شیخ فضل‌الله نوری و امنیت ملی ایران
۹۷	گفتار دوم: حاج آقا نورالله اصفهانی و امنیت ملی ایران
۱۰۴	شرکت اسلامی: استقلال و امنیت اقتصادی ایران
۱۰۷	اعلامیه تاریخی بر ضد سلطه بیگانه
۱۰۹	حاج آقا نورالله و امنیت فرهنگی ایران

۱۱۲	..... جمع‌بندی
۱۱۳	..... فصل چهارم امنیت ملی ایران و فقهای شیعه در دوره پهلوی
۱۱۴	..... مقدمه
۱۱۷	..... گفتار اول: مدرس و امنیت ملی ایران
۱۲۱	..... مدرس و امنیت سیاسی ایران
۱۲۸	..... دیدگاه مدرس در مورد سیاست خارجی
۱۳۰	..... مدرس و قرارداد ۱۹۱۹
۱۳۲	..... مدرس و امنیت قضائی ایران
۱۳۳	..... مدرس و امنیت اقتصادی ایران
۱۳۷	..... گفتار دوم: آیت‌الله کاشانی و امنیت ملی ایران
۱۴۰	..... گفتار سوم: امام خمینی و امنیت ملی ایران
۱۴۴	..... امام خمینی و امنیت قضایی ایران
۱۵۰	..... امام خمینی و امنیت اقتصادی ایران
۱۵۲	..... برنامه‌ریزی اقتصادی
۱۵۴	..... استقلال و خودکفایی
۱۵۷	..... امام خمینی و امنیت سیاسی ایران
۱۶۲	..... امام خمینی و امنیت نظامی ایران
۱۶۶	..... امام خمینی و امنیت فرهنگی ایران
۱۸۰	..... خاتمه: نتیجه‌گیری
۱۸۲	..... فهرست منابع و مأخذ

مقدمه:

طرح تفصیلی تحقیق

بیان مسأله

امنیت از مهمترین و اساسی‌ترین دغدغه‌های انسان بوده و خواهد بود. در طول تاریخ انسان‌ها همیشه از سوی همدیگر چه به صورت قوم یا دولت ... مورد تهدید واقع شدند. گاه هم یک کشور مورد غارت واقع می‌شد. کشورهای استعمارگر همانند شوروی انگلیس و آمریکا در یک قرن اخیر کشورهای جهان سوم را به صورت مستعمره یا نیمه مستعمره خود درمی‌آوردند.

کشور ایران در یک قرن اخیر بارها از سوی بیگانگان مورد تهدید واقع شد، شوروی از شمال و انگلیس از جنوب، بعداً آمریکا سلطه سیاسی بر این کشور می‌تاختند. از زمان به قدرت رسیدن قاجاریه تا پیروزی انقلاب اسلامی علماء چه کفن‌پوشان و چه با فتوا یا مبارزه سیاسی به مخالفت با اجانب پرداختند.

امنیت از زوایای متفاوت و انواع آن تعریف خواهد شد و به دو رویکرد واقع‌گرایی و آرمان‌گرایی و ذکر مؤلفه‌های آن‌ها پرداخته خواهد شد. و از دوره قاجاریه به بعد با ذکر دیدگاه‌های علمایی چون مرحوم کاشف‌الغطا، میرزای شیرازی، حاج ملاعلی کنی، مرحوم شیخ فضل‌الله نوری، مرحوم حاج آقا نورالله اصفهانی، مرحوم مدرس، مرحوم کاشانی و مرحوم حضرت امام پرداخته خواهد شد.

اساساً مبارزات علمای شیعه جهت حفظ امنیت در جامعه اسلامی بوده است و جهت حفظ امنیت ملی کوشش می‌کردند. علمای معاصر هم در بعد سخت‌افزاری مثل جنگ‌های ایران و روس و سیاست و هم در بعد نرم‌افزاری (فرهنگ) فعالیت داشتند.

علت انتخاب موضوع، اهمیت و فایده آن

اولاً این که با توجه به این که نگارنده طلبه می‌باشد و موضوعات این چنینی معمولاً در بین دانشجویان غیرطلبه کمتر نگاشته می‌شود لذا فکر می‌کنم آن خلأی که در میان دانشجویان راجع به علماء و سیاست است را برطرف کند.

ثانیاً معمولاً نگاه مردم و حتی دانشجویان به علماء به این مسئله معطوف است که علماء تنها به فقه و مسائلی دینی می‌پرداختند و به موضوعات دیگر کاری نداشتند لذا در صدد هستیم این نگاه را از بین برده و نقش علما را نسب به جامعه مسلمین بررسی کنیم.

سابقه پژوهش

تاکنون کتابی به نام امنیت ملی از دیدگاه علماء در یک نسخه نگارش نشده است. تنها مقاله‌ای از آقای رضا عیسی‌نیا در مجله علوم سیاسی شماره ۹ سال ۷۹ آمده است که نگارنده تنها به گونه‌ای بسیار جزئی امنیت اقتصادی سیاسی فرهنگی را از نگاه میرزا مسیح مجتهد و شهید مدرس و حضرت امام و آن هم خیلی مختصر آورده است. در عین حال دیدگاه‌های هریک از علما به صورت جداگانه وجود دارد. و به شکل اندیشه‌ای جمع‌آوری شده است.

سؤال اصلی پژوهش:

دیدگاه فقهای معاصر شیعه در تأمین امنیت ملی ایران چه بوده است و خود در این زمینه چه اقداماتی انجام داده‌اند؟

فرضیه پژوهش:

دیدگاه فقهای معاصر شیعه تأمین امنیت ملی ایران بوده و خود از طریق بیان مواضع و دیدگاه و نیز اقدامات عملی نقش تعیین‌کننده‌ای در تأمین امنیت ملی ایران ایفا نموده‌اند.

سؤالات فرعی پژوهش:

۱. امنیت چیست؟
۲. دیدگاه و عملکرد فقهای دوره قاجاریه درباره امنیت ملی ایران چگونه بوده است؟
۳. دیدگاه و عملکرد فقهای دوره مشروطه درباره امنیت ملی ایران چگونه بوده است؟
۴. دیدگاه و عملکرد فقهای دوره پهلوی درباره امنیت ملی ایران چگونه بوده است؟

نقطه تمرکز:

با توجه به گسترده بودن مصادیق در مورد شمول موضوع در رساله حاضر دست به گزینش زده، برخی از مهم‌ترین و مؤثرترین و جامع‌ترین فقهای هر عصر و دوره‌ای را مورد بحث قرار داده‌ایم. علی‌هذا فقهای مورد بحث در این رساله عبارت خواهند بود از مرحوم محقق سبزواری، کاشف‌الغطا، حاج ملاعلی کنی، میرزای شیرازی، شیخ فضل‌الله نوری، حاج آقانو‌رالله اصفهانی، مدرس، کاشانی و حضرت امام.

پیش‌فرض پژوهش:

رویکرد علمای شیعه به امنیت ملی با هیچکدام از رویکردهای رئالیستی و ایده‌آلیستی قابل توضیح نیست. بلکه دیدگاه مستقل خود را دارند. در دیدگاه فقهای شیعه، که از آن به‌عنوان دیدگاه اسلامی یاد می‌کنیم تلاش در جهت انجام وظیفه واجب است. حفظ مناطق متعلق به دارالاسلام، به قدر مقدور و قطع نظر از مشروعیت نظام حاکم، واجب است.

اهداف پژوهش:

۱. تبیین و بررسی مفهوم امنیت.
۲. تبیین دیدگاه و نقش علمای شیعه در حوزه امنیت.

روش پژوهش:

روش پژوهش توصیفی - تحلیلی با نقد و بررسی تطبیقی عناصر مکاتب رئالیستی و ایده‌آلیستی است.

روش گردآوری اطلاعات و داده‌ها:

روش گردآوری اطلاعات و داده‌ها کتابخانه‌ای است.

سازمان‌دهی پژوهش:

این پژوهش از یک مقدمه و چهار فصل (که سه فصل اول هر کدام دارای دو گفتار و فصل سوم و چهارم دارای سه گفتار) و یک خاتمه تشکیل شده است.

- در فصل اول به تعاریف مفاهیم و همچنین به مؤلفه‌های دو مکتب رئالیستی و ایده‌آلیستی پرداخته می‌شود.

- فصل دوم امنیت ملی ایران را از دیدگاه فقهای شیعه و زمینه‌های تاریخی تا دوره ناصری را مورد بحث قرار می‌دهد. در این فصل در گفتار اول مرحوم محقق سبزواری و در گفتار دوم دیدگاه علمای شیعه و امنیت ملی ایران دوره قاجار بحث خواهد شد.

- فصل سوم امنیت ملی ایران را از دیدگاه فقهای شیعه تا زوال دوره قاجاریه را به بحث می‌گذارد که در گفتار اول امنیت ملی ایران از دیدگاه شیخ فضل‌الله نوری و در گفتار دوم امنیت ملی ایران از دیدگاه مرحوم حاج‌آقا نورالله اصفهانی را مورد بحث قرار خواهیم داد.

- فصل چهارم به بیان امنیت ملی ایران از دیدگاه فقهای شیعه دوره پهلوی خواهد پرداخت که در گفتار اول دیدگاه مرحوم مدرس را در مورد امنیت ملی ایران و در گفتار دوم دیدگاه مرحوم کاشانی و در گفتار سوم دیدگاه حضرت امام در مورد امنیت ملی ایران مورد بحث قرار خواهند گرفت.

- و در نهایت پژوهش با نتیجه‌گیری خاتمه می‌یابد.

فصل اول

کلیات، مفاهیم و چهارچوب نظری

مقدمه:

امنیت از نیازهای ضروری و آغازین بشر است که با آفرینش او همراه بوده و پاسخ‌گویی به دیگر نیازها، در سایه هستی آن تحقق می‌یابد و می‌توان گفت رفع نیازهای فیزیکی مانند نیاز به آب و غذا نیز با استمداد از امنیت صورت می‌گیرد. همراه بودن نیاز به امنیت با آفرینش انسان و توجه شدید وی به این نیاز، آن را در ردیف نیازهای فطری بشر درآورده است.

در این فصل در ضمن تعریف امنیت، وجوه و مشتقات آن و همچنین تعاریف مشتقات امنیت از جمله امنیت فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، قضایی و اجتماعی مورد بحث قرار خواهد گرفت.

تعریف مورد نظر از مفاهیم ذکر شده که در تحقیق مورد استفاده قرار خواهد گرفت، ارائه خواهد شد. دو مکتب رئالیستی و ایده‌آلیستی که از قدیمی‌ترین مکاتب در زمینه امنیت می‌باشند به‌عنوان چارچوب نظری مورد بحث قرار خواهد گرفت. مکتب رئالیستی، از سیاست جهان تصویر نسبتاً تیره‌ای دارند و نظام بین‌الملل را میدان مبارزه می‌دانند و اصولاً جهان را همیشه در حالت رقابت و مبارزه می‌دانند. در حالی که مکتب ایده‌آلیستی که در واقع تئوری‌های خلاف مکتب رئالیستی دارد، بر صلح تکیه دارد و جنگ را واقعیت نظام بین‌الملل تلقی نمی‌نمایند. در فصول آتی دیدگاه علماء را براساس این دو مکتب مورد بحث قرار خواهد گرفت و در واقع بحث خواهد شد که نگاه علماء بر پایه جنگ و زور و مبارزه نبوده است بلکه جهت حفظ هویت و امنیت جامعه مسلمین و در پی صلح بودند.

گفتار اول: مفاهیم

تعریف امنیت^۱

برای مفهوم امنیت تعاریف متعددی ارائه شده است و لکن اندیشمندان در مورد تعریف مفهوم امنیت تعریف واحدی ارائه نکردند. اگر چه اغلب اندیشمندان از امنیت به عنوان حیاتی‌ترین و مبرم‌ترین نیاز بشر برای یک زندگی از دورانی که انسان‌ها زندگی جمعی را آغاز نمودند و تا به امروز که جهان به سمت نظمی یکپارچه به پیش می‌رود یاد کردند.

با توجه به گستره مفهوم امنیت تعریف واحدی برای آن وجود ندارد. لذا در تعریف آن ابهام وجود دارد.

بوزان^۲ معتقد است که:

«به رغم اینکه واژه امنیت کاربردی وسیع داشته و به مثابه یک مفهوم مرکزی و کلیدی توسط عوامل عملیاتی - اجرایی از یک سو و دانشگاهیان از سوی دیگر پذیرفته شده است لکن ادبیات فراهم شده در این خصوص بسیار غیرمتوازن است.»^۳

اما علل و عوامل زیادی در ایجاد پیچیدگی، ابهام و ترسیم معماگونه - به تعبیر هرتز^۴ - و مبتنی بر فرهنگی چند جدلی امنیت نقش مؤثری ایفا کرده‌اند، وجود دارد که عبارتند از:

۱. نارسایی، زمینه پروردگی و جدال‌برانگیزی ماهوی سایر مفاهیم وابسته به امنیت:

ترسیم و تصویر هرگونه گفتمان امنیتی خارج از مدار و حریم مفاهیمی چون: قدرت، منافع، اهداف، مصالح، ارزش‌ها، تهدیدات ... اگر نه غیرممکن اما بی‌تردید مشکل می‌نماید، در صورت قبول چنین اصلی چگونه می‌توان فهم و تحلیل واحد از امنیت نمود.

۱. Security.

۲. Buzan.

۳. محمدرضا تاجیک، مقدمه‌ای بر استراتژی‌های امنیت ملی، ج. ۱، جلد اول، تهران، فرهنگ گفتمان، ۱۳۸۰، ص ۳۲.

۴. Hertz.

۲. عدم پایداری مرز هویتی در تعریف خودی / دیگری امنیتی:

تعریف و تثبیت حریم امنیتی هر جامعه‌ای نخست نیازمند تعریفی از خود و دیگری و ترسیم مرزهای

هویتی بین این دو است.

۳. ذهنی بودن امنیت.

۴. ماهیت متغیر محیط امنیتی.

۵. نامشخص و فراخ بودن عرصه، قلمرو و حریم امنیتی.

۶. نسبی بودن امنیت.^۱

در اینجا به تعاریفی از مفهوم امنیت پرداخته خواهد شد.

استنلی هافمن^۲ معتقد است امنیت عبارت است از:

«حمایت یک ملت از حمله فیزیکی و مصون و محفوظ داشتن فعالیت‌های اقتصادی آن از

جریان‌ات ویران‌کننده است.»

سی.ا. مینگ^۳ معتقد است:

«امنیت آزادی از عدم امنیت است.»

جان مرتز^۴ معتقد است امنیت عبارت است از:

«آزادی نسبی از تهدیدات آسیب‌رساننده است.»

اقبالور رحمان^۵ امنیت را این‌گونه تعریف می‌کند:

«امنیت یک ملت دربرگیرنده وحدت سرزمینی، ثبات رژیم، درک شناخت ستیز منافع ملی و

بین‌المللی و تأمین و تحفظ حیات ساکنین در برابر تهدید عمل و یا موقعیتی است که به هر

---

۱. همان، ص ۳۸.

۲. Stanly Hoffman.

۳. C.A. Maning.

۴. John Marz.

۵. Iqbaluar Rehman.

طریقی به مسیر زندگی آنان لطمه وارد می‌سازد و به بیان دیگر امنیت ملی ممکن است به توانایی یک ملت در نگهداری و حفظ قانونی و تأکید بر هویت اصیل خود در زمان و مکان، اطلاق شود.»

جیاکومو لوجیانی^۱ معتقد است:

«امنیت ملی ممکن است به مثابه توانایی مقاومت و ایستادگی در برابر تجاوز از خارج تعریف شود.»

ریچارد کوپر^۲ معتقد است:

«امنیت ملی به معنی توان یک جامعه در حفظ و بهره‌گیری از فرهنگ و ارزش‌هایش می‌باشد.»

ریچارد اولمان^۳ معتقد است:

«امنیت ملی ممکن است نه به مثابه یک هدف بلکه به عنوان یک نتیجه تعریف شود. این بدان

معناست که ما تا زمانی که مورد تهدید واقع نشده‌ایم و امنیت خود را از دست نداده‌ایم

نمی‌توانیم تشخیص دهیم که امنیت چیست و چه قدر مهم است.»

شورای امنیت ملی ایالات متحده در تعریف امنیت گفته‌اند:

«امنیت ملی به معنای اهدافی است که برنامه‌ریزان امنیت ملی سعی در به دست آوردن آن‌ها

دارند، تا دنیایی بسازند که در آن ارزش‌های ملی امن باشند.»

ارزش‌های ملی باید به وسیله ایجاد محیط داخلی و خارجی مناسب حفظ گردند. هدف اصلی

سیاست امنیت ملی، حفظ امنیت کشور است به معنای تداوم در توانایی در فعالیتهای ذیل:

ادامه توسعه زندگی داخلی بدون دخالت خارجی یا تهدید دخالت قدرت‌های خارجی، پیشرفت رفاه

مردم بوسیله ترویج نظم جهانی که ضمن آن بتوان به توسعه صلح‌آمیز و منظم دیگر کشورها کمک نمود.

و از تجربیات و توانایی‌های آن‌ها حداکثر منفعت را برد.

---

۱. Giacomo Luciani.

۲. Copper.

۳. Richard H.ullman.

لورنس مارتین معتقد است:

«امنیت عبارت است از تضمین رفاه آتی.»

فرهنگ لغات انگلیسی آکسفورت از دو منظر به ارایه تعاریفی درباره امنیت می‌پردازد؛ نخست: از

منظر شرایط تأمین و تحفظ، چهار تعریف ذیل را به دست می‌آورد.

- شرایط محفوظماندن از خطر و یا در معرض خطر قرارنگرفتن.
- آزادی از تردید، اطمینان، اعتماد.
- آزادی از بیم، اضطراب یا حراس از آینده.
- کیفیت تأمین استحکام، پیوستگی و ثبات.

دوم: به اعتبار ابزار امنیت، شش تعریف پیشنهاد می‌کند.

- چیزی که تأمین و تحفظ ایجاد می‌نماید، حمایت محافظ، دفاع.
- ابزار تأمین و ثبات در مواضع.
- بستری برای تأمین چیزی، به گونه‌ای که امنیت و تحفظ آن ضمانت شود.
- دارایی متراکم‌شده و سرریز شده.
- کسی که خود را برای دیگری گرو می‌گذارد (یا به گرو گرفته شده است).

- مدرکی که به وسیله یک تضمین‌کننده به مصابه تضمین برای حق پرداخت خود نگاه داشته می‌شود.^۱

امنیت، در بعد عینی فقدان تهدیدات نسبت به ارزش‌ها منافع و اهداف و در جهتی ذهنی، فقدان ترس

از اینکه این بنیان‌های ملی (ارزش‌ها، منافع و اهداف) مورد هجوم (فیزیکی و غیرفیزیکی) واقع بشوند را

مورد سنجش قرار می‌دهد.^۲

۱. تعاریف از کتاب مقدمه‌ای بر استراتژی‌های امنیت ملی ج.ا.ا. آقای تاجیک اخذ شده است.

۲. محمدرضا تاجیک، پیشین، ص ۴۷.